

TIN

Techniki Internetowe

lato 2018

Grzegorz Blinowski
Instytut Informatyki
Politechniki Warszawskiej

Plan wykładów

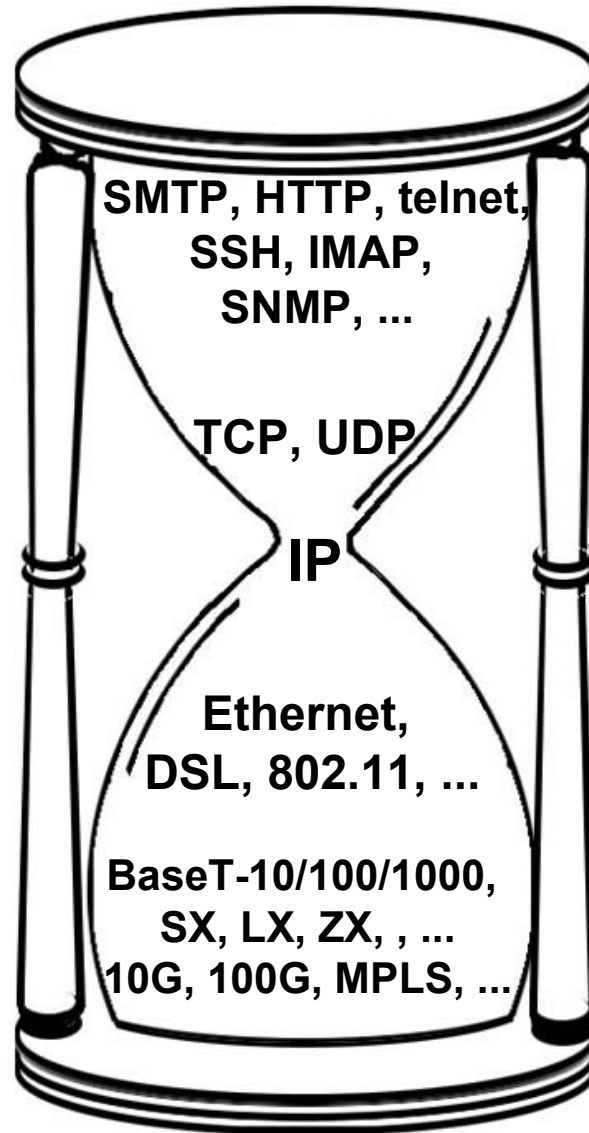
- 2 Intersieć, ISO/OSI, protokoły sieciowe, IP
- 3 **Protokół IP i prot. transportowe: UDP, TCP**
- 4 Model klient-serwer, techniki progr. serwisów
- 5 Protokoły aplikacyjne: telnet, ftp, smtp, nntp, inne
- 6 HTTP
- 7, 8 HTML, XML
- 9, 10, 11 Aplikacje WWW, CGI, sesje, serwery aplikacji
serwlety, integracja z backendem SQL
- 12 Aspekty zaawansowane: wydajność,
przenośność, skalowalność; klastering
- 13 Inne: P2P, SOAP, RDF, WSDL, ontologie
- 14 Wstęp do zagadnień bezpieczeństwa
(IPSec, VPN, systemy firewall)
oraz aspekty kryptograficzne (DES, AES, RSA,
PGP, S/MIME), tokeny i akceleracja sprzętowa

Protokół IP

“Klepsydra” protokołów

Podstawowe własności rodziny protokołów TCP/IP

- Otwartość (nie zależą od producentów sprzętu lub oprogramowania)
- Dostępne dla praktycznie każdej platformy, od smartfonów i komputerów wbudowanych po superkomputery
- Mogą być stosowane w sieciach LAN jak i WAN

Podstawowe cechy protokołu IP

- Protokół warstwy **3 (sieciowej)** - odpowiada za dostarczenie danych od hosta do hosta
- Cechy:
 - Datagramowy
 - Nie gwarantuje sekwencyjności, nie gwarantuje poprawności, może nastąpić: uszkodzenie, gubienie i zwielokrotnienie pakietów
- Ruting - wyłącznie na podstawie adresu docelowego
- Przygotowany do przenoszenia protokołów warstwy 4
- Przygotowany do przenoszenia pakietów przez sieci o różnym MTU (fragmentacja – zob. dalej)
- Dupleksowy

Adresowanie IPv4

- Adres liczba 32-u bitowa, konwencja “big-endian” (network order), zwyczajowo zapisuje się jako 4 bajty (oktety)
 - Dygresja dot. API: `hton1()` , `ntoh1()`
- W celu uproszczenia routingu adres dzieli się na część określającą sieć oraz pozostałą - określającą hosta
- Mechanizm “subnettingu” pozwala na dalsze dzielenie części hosta na pod-sieć i hosta (wielokrotnie)
- Adresy prywatne {RFC 1918}, Network Address Translation (NAT) {RFC 1631}:
 - 10.0.0.0 - 10.255.255.255 jedna klasa A
 - 172.16.0.0 - 172.31.255.255 16 klas B
 - 192.168.0.0 - 192.168.255.255 256 klas C

Adresowanie IP - przypomnienie

Klasa A	0	7 bitów	net	24 bity	host
----------------	---	---------	-----	---------	------

Klasa B	1	0	14 bitów	net	16 bitów	host
----------------	---	---	----------	-----	----------	------

Klasa C	1	1	0	21 bitów	net	8 bitów	host
----------------	---	---	---	----------	-----	---------	------

Klasa D	1	1	1	0	28 bitów -	multicast
----------------	---	---	---	---	------------	-----------

Prefiks wyznacza jednoznacznie klasę adresu

host = 0..0 oraz 1...1 ma znaczenie specjalne (sieć, broadcast)

Klasa D - Multicast RFC 1112

Klasa A: wiele hostów, mało sieci

0nnnnnnn hhhhhhhh hhhhhhhh hhhhhhhh

7 bitów sieci (126 - 0 i 127 zarezerw.), 24 bitów hosta (> 16M hostów/sieć)

Pierwszy bajt: 1-127

Klasa B: zrównoważona liczba hostów i sieci

10nnnnnn nnnnnnnn hhhhhhhh hhhhhhhh

16,384 sieci klasy B, 65,534 hostów/sieć

Pierwszy bajt: 128-191

Klasa C: dużo małych sieci

110nnnnn nnnnnnnn nnnnnnnn hhhhhhhh

2,097,152 sieci klasy C, 254 hostów/sieć

Pierwszy bajt: 192-223 (decimal)

Klasa D: 224-247([RFC 1112](#)); **Klasa E:** 248-255

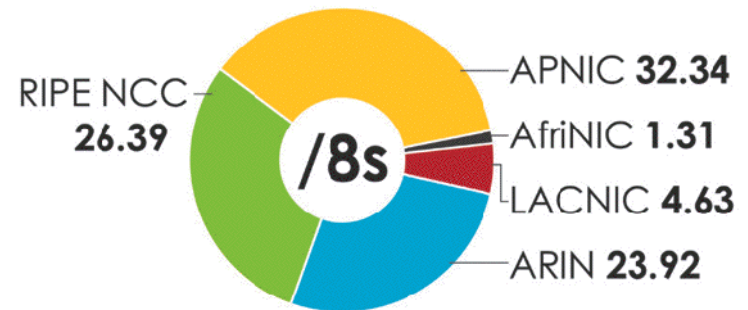

Zarządzanie adresami IP

IPv4 ADDRESS SPACE ISSUED (RIRs TO CUSTOMERS)

In terms of /8s, how much total space has each RIR issued?
(Jan 1999 – Mar 2010)

- APNIC – Australia, Azja centralna, pd.-wsch. i Pacyfik www.apnic.net
- AfriNIC - Afryka
- ARIN – Ameryka Pn. (USA i Kanada) www.arin.net
- LACNIC – Ameryka Pd. i Środkowa
- RIPE –Europa, Rosja, Bliski i Śr Wschód www.ripe.net

Nagłówek protokołu IP - przypomnienie

0	4	8	16	19	24	31
Vers	Hlen	Type of serv.	Total length			
Identification			Flags	Fragment offset		
TTL		Protocol	Header Checksum			
		Source IP address				
		Destination IP address				
IP Options (if any)					Padding	
Data						
...						

IPv6

- Ogólne założenia takie jak dla IPv4: warstwa 3, datagram, niezależny routing pakietów
- Adres 128 bitów ($3.4 \cdot 10^{38}$ adresów)
- Integracja IPsec w standardzie
- IPv6 funkcjonuje “równolegle” do sieci IPv4, dopuszczone jest tunelowanie, są to jednak niezależne protokoły
- **Inne cechy IPV6:**
 - Prostsza struktura nagłówka
 - Brak fragmentacji (zazwyczaj)
 - “jumbogramy”, do 4294967295 ($2^{32} - 1$) oktetów
 - Typy transmisji:
 - Unicast : 1-do-1
 - Anycast : 1-do-sąsiednich
 - Multicast : 1-do-wielu

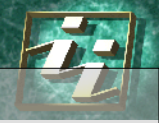
IPv6

- Adres IPv6:

- adres: 2001:0db8:85a3:0000:0000:8a2e:0370:7334
- 64 bity adres sieci; 64 bity adres interfejsu
- skracanie: fe80:0000:0000:0000:0202:b3ff:fe1e:8329 ->
fe80:0:0:0:202:b3ff:fe1e:8329
fe80:0:0:0:202:b3ff:fe1e:8329 ->
fe80::202:b3ff:fe1e:8329

- Praktyka:

- IPv6 zaimplementowany w większości systemów operacyjnych desktop/server,
- wiele urządzeń, np. sprzęt do użytku domowego do tej pory jednak nie obsługuje IPv6,
- Nie wszędzie odpowiednio skonfigurowana infrastruktura transmisyjna.

IPV6 - nagłówek

0	4	8	16	19	24	31
Vers	Class	Flow label				
Payload length			Next Hdr		Hop limit	
		Source IP address (4 słowa)				
		Destination IP address (4 słowa)				
IP Options						
Data						

Fragmentacja IP

- Maksymalny rozmiar datagramu IPv4 – w teorii (c.a. 64 kB), w praktyce ...
- Fragmentacja (podział datagramu IP) ważna z punktu widzenia aplikacji.
- Za duży (co to zn. “za duży?") datagram jest dzielony przez ruter na mniejsze datagramy - “fragmenty”, i ...
 - proces ten może się powtarzać.
- Fragmenty identyfikowane są poprzez identyczną wartość pola “identification” nagłówka IP.
- Fragmenty przesyłane są oddzielnie.
- Fragmenty są łączone dopiero przez odbiorcę.
- Zgubienie fragmentu = zgubienie datagramu.
- Konkluzja: uwaga na rozmiar datagramu w prot. datagramowych! (UDP, ≤ 576 B gwarantuje brak fragmentacji; maks. ~ 1500 B - Ethernet); dla TCP dobór rozmiaru odbywa się automatycznie.

Warstwa Transportowa

Warstwa transportowa

- Warstwa transportowa odpowiada za dostarczenie danych pomiędzy programami działającymi na różnych hostach (od procesu do procesu)
- Dwa protokoły warstwy 4:
 - UDP - User Datagram Protocol
 - TCP - Transmission Control Protocol
- UDP, przykładowe zastosowanie: **TFTP** (prosty transfer plików, np. bootowanie systemu lub upload firmware-u); **DNS**, **RPC**, **SNMP** (zarządzanie hostami i sieciami), media streaming
- TCP - większość protokołów aplikacyjnych wymagających zestawienia sesji lub transmisji większej ilości danych: **HTTP**, **ESMTP**, **POP3**, **IMAP4**, **FTP**, **SSH**, **wiele innych**

Protokół UDP

- Minimalna “nadbudowa” nad IP, [RFC 768](#)

- Nagłówek:

Source Port	16 bit
Destination Port	16 bit
Length	16 bit w bajtach
UDP hdr. checksum	16 bit udp hdr + IP addr, length

- **Port** - identyfikuje zdalną i lokalną aplikację
- Dzięki portom nadawca i odbiorca są identyfikowani jednoznacznie
- Jak wynika z samej konstrukcji nagłówka UDP nie oferuje nic w stosunku do IP prócz dostarczenia danych do aplikacji

Porty

Wykorzystywane w UDP i TCP

Liczba 16-bitowa, network order (big endian)

Zakres:

0	nielegalny
1 - 1023	zarezerwowane dla procesów usługowych: “ <i>well known ports</i> ” (“ <i>system ports</i> ”), przypisane przez IANA
≥ 1024	“efemeryczne” i serwery testowe

ale:

1024 - 49151	“ <i>Registered ports</i> ” (usługi znane, opcjonalnie dostępne)
--------------	---

API: `ntohs()` , `htons()`

<http://www.iana.org/assignments/port-numbers>

Asocjacje

- Asocjacja jednoznacznie określa dwa komunikujące się procesy:

$\{\text{prot}, \text{Adres}_{\text{lokalny}}, \text{Port}_{\text{lokalny}}, \text{Adres}_{\text{zdalny}}, \text{Port}_{\text{zdalny}}\}$

- Asocjacja jest unikalna w skali Internetu
- Półasocjacja:
 - $\{\text{prot}, \text{Adres}, \text{Port}\}$
 - określa punkt końcowy komunikacji gotowy do przyjęcia lub wysłania danych (gniazdo)
- Przy omawianiu TCP zobaczymy jak przekształcanie półasocjacji w asocjację zapewnia unikalność powstałej asocjacji
- Asocjacja nie musi być związana z trwałym połączeniem TCP

Protokół transportowy TCP

- Protokół sekwencyjny, niezawodny, duplexowy. Transmitowany jest strumień bajtów - użytkownik nie ma dostępu do abstrakcji “pakietu”, [RFC 768, 1122](#)
- Nawiązanie połączenia jest asymetryczne (model klient - serwer) - **Uwaga:** sama transmisja danych odbywa się w pełni symetrycznie - nie ma strony wyróżnionej
- Podobnie jak UDP identyfikuje proces poprzez 16-bitowy numer portu
- Zapewnia sterowanie przepływem, tj. dopasowanie szybkości transmisji źródła i odbiorcy danych
- Zapewnia dodatkowo transmisję danych wysokopriorytetowych (OOB)
- **Uwaga:** Przestrzenie portów UDP i TCP są oddzielne - patrz asocjacja

Protokół transportowy TCP

- TCP zbudowany jest na warstwie IP
- Protokół określa dokładnie nawiązania połączenia “3 way handshake” oraz kilka trybów jego zamknięcia
- TCP należy do rodziny protokołów “z przesuwным oknem”:
 - Stosowane jest obustronne potwierdzanie bajtów w strumieniu (nie pakietów)
 - Brak potwierdzenia skutkuje retransmisją **segmentu** (do skutku)
 - Dla każdego wysłanego i niepotwierdzonego segmentu musi być utrzymany licznik czasu
 - Dostarczenie n-tego bajtu oznacza, że wszystkie poprzednie zostały dostarczone i są poprawne

Nagłówek TCP - przypomnienie

0	4	8	16	24	31
Source port			Destination port		
Sequence number					
Acknowledgement number					
Hlen	Resv	Code	Window		
Checksum			Urgent ptr		
Options (if any)				Padding	
Data if any					
...					

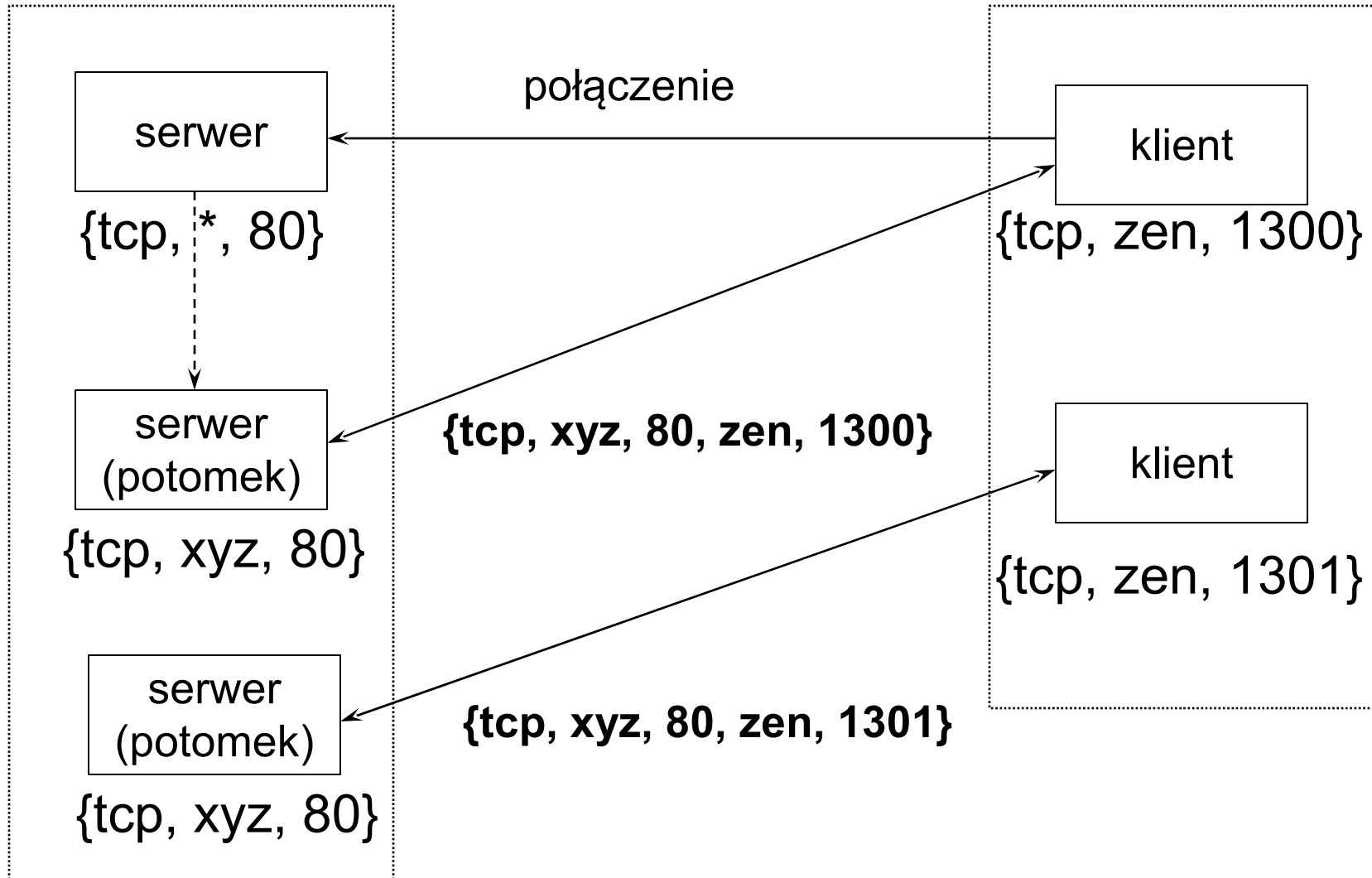

Model klient - serwer

- Serwer - otwarcie pasywne gniazda - oczekiwanie na połączenie
- Klient - otwarcie aktywne - połączenie z serwerem
- W jaki sposób serwer obsługuje wielu klientów?
 - Unikalność asocjacji (połączonego gniazda)
 - Porty **efemeryczne** klienta przyznawane automatycznie w czasie nawiązywania połączenia
 - Serwery współbieżne i iteracyjne

Model klient - serwer

Typy serwerów

	Iteracyjny	Współbieżny
UDP	Typowe: np. DNS	Rzadkie: np. TFTP
TCP	Rzadkie: głównie prot. testowe	Typowe: np. FTP, HTTP (WWW), SMTP (e- mail), telnet, ...

Serwis DNS

- Tłumaczenie adresów symbolicznych: takich jak: “www.ii.pw.edu.pl” na adresy IP
- Hierarchiczna struktura adresowania w DNS
- Odpowiadająca jej hierarchia serwerów
- Pojęcie strefy
- Pojęcie "root serwera"
- Biblioteka resolver-a

DNS - prehistoria

- do 1970 - używano adresów numerycznych
- 1971-72 wprowadzono adresy symboliczne:
 - jeden plik “hosts” na wszystkich komputerach
 - propagowany na wszystkie maszyny
- 1980 - to rozwiązywanie przestało się sprawdzać
- 1981 - początek prac nad DNS (David Mills)
- Rozwój standardu DNS - [RFC 882, 883](#) ([1034](#), [1035](#)), podstawowe pojęcia:
 - **“authority”**
 - **“delegation”**

DNS Authority

- Baza danych DNS ma postać drzewa
- Każde poddrzewo to ***poddomena (subdomain)***
- Nazwy w (pod)domenie muszą być różne, co zapewnia unikalność (nie może być więcej niż jednej poddomeny lub hosta o tej samej nazwie)
- Wewnętrzny węzeł domeny obsługiwany przez niezależny serwer DNS to ***strefa, "zone"***
 - *host: bole.k.ii.pw.edu.pl:*
 - *strefy: pl, . edu.pl, and .pw.edu.pl*
- Każda strefa jest upoważniona (authority) do udzielania autorytatywnych odpowiedzi dotyczących jej zawartości
- **Uwaga:** hosty należące do domeny nie muszą być w jakikolwiek sposób powiązane w zakresie adresów IP (każdy może być w innej sieci)

Delegacja strefy DNS

- Administratorzy strefy *edu.pl* nie chcą i nie mogą przechowywać adresów wszystkich hostów z tej strefy
- *delegują* uprawnienia dla podstref do serwerów je obsługujących, np.: dla *pw.edu.pl* serwerowi obsługującemu PW.
- Podobnie, w ramach *pw.edu.pl* istnieją delegacje, np. dla strefy *ii.pw.edu.pl*
- Domena a strefa:
 - domenę łatwo zidentyfikować patrząc na drzewo nazw
 - aby zidentyfikować strefę musimy znać strukturę delegacji

Domeny i strefy

. (root)

delegacja

Edu

Niebieskie - strefy
zielone - domeny

delegacja

Domena: uczelnia.edu

uczelnia

delegacja

delegacja

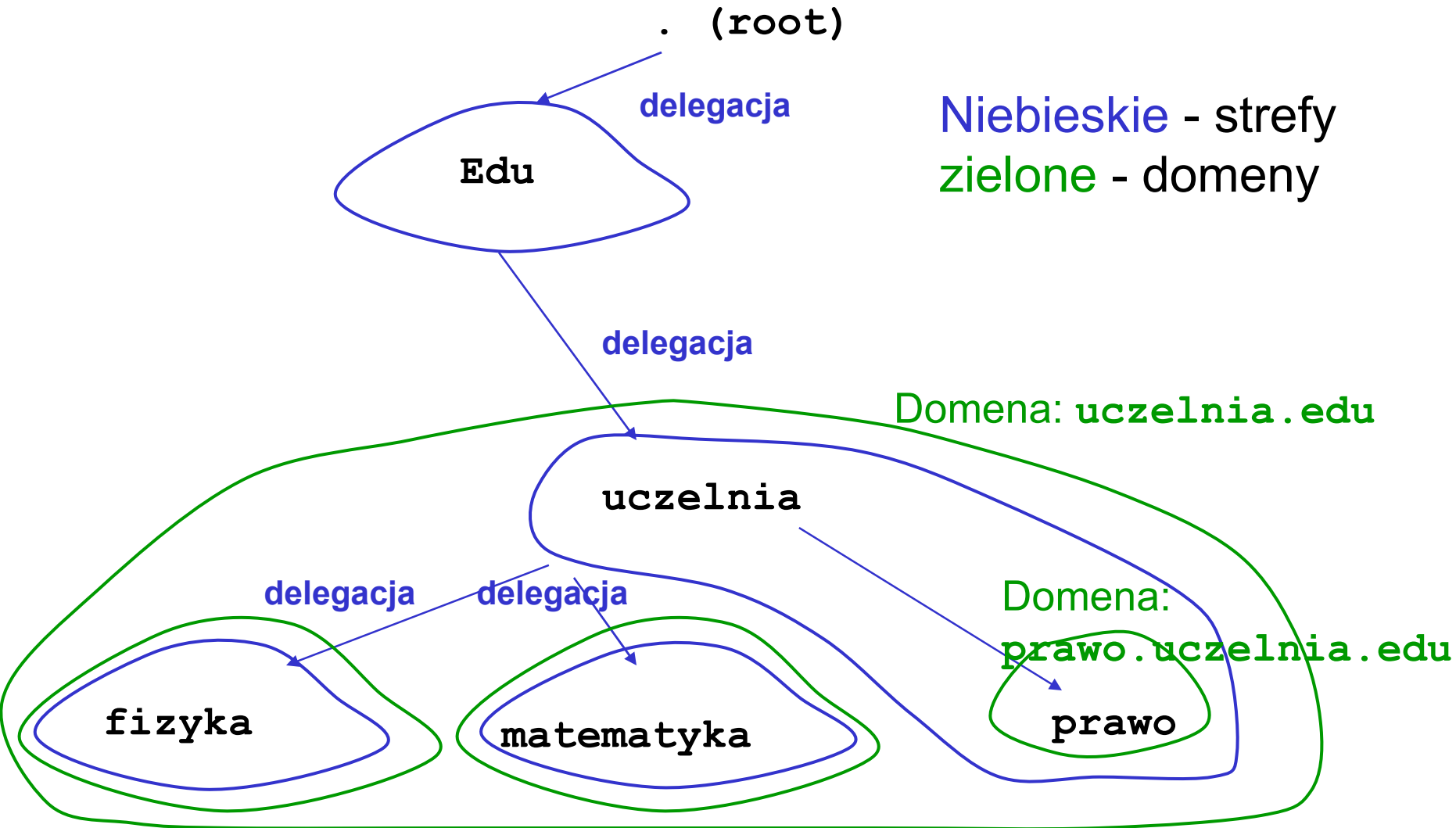
Domena:

prawo.uczelnia.edu

fizyka

matematyka

prawo

Rekordy DNS

- Nazwy domen:
 - FQDN: sklejenie kolejnych nazw, w kierunku "od liścia do korzenia", separator - ".".
 - Nazwa domeny zawsze odnosi się do niej samej i całej zawartości domeny
 - Niezależne od wielkości znaków
 - Składnik może mieć do 63 znaków
 - Pełna nazwa domenowa - do 255 znaków
 - Dozwolone znaki: a-z,A-Z,0-9, -

Serwery DNS

- Serwer udziela odpowiedzi dot. translacji nazw - "name resolution"
- Serwer może:
 - "Znać" bezpośrednią odpowiedź na pytanie - w przypadku gdy żądany adres znajduje się w jego strefie
 - "Znać" pośrednią odpowiedź na pytanie - tj. delegować zapytanie do innego serwera
- Zapytania:
 - **rekurencyjne** (prosty resolver) - serwer odpowie lub odpyta podserwery i zwrócić ostateczną odpowiedź, być może odpytywanie będzie odbywać się rekurencyjnie (zostanie zaangażowanych kilka kolejnych serwerów)
 - **iteracyjne** (złożony resolver) - serwer odpowie lub odeśle klienta do "najbliższego" pod serwera
 - **Uwaga:** krytyczna rola serwerów obsługujących domenę"." (root)

Rekordy DNS

Rekord **SOA** (Start of Authority) - zawiera atrybuty strefy

```
movie.edu. IN SOA terminator.movie.edu.  
al.robocop.movie.edu. (...)
```

Rekord **NS** - opisuje serwery nazw

```
movie.edu. IN NS terminator.movie.edu
```

Rekord **A** - mapuje nazwę na adres IP

```
misery.movie.edu. IN A 192.253.253.2
```

Rekord **PTR** - mapuje adres IP na nazwę

```
2.253.253.192.in-addr.arpa. IN PTR misery.movie.edu.
```

Rekord **CNAME** - nazwy kanoniczne (aliasy)

```
king.movie.edu, IN CNAME misery.movie.edu
```


Serwery DNS, Resolver

- Tematy (prawie) nieomawiane, warto zwrócić uwagę (patrz też SKOM):
 - Translacja odwrotna
 - Opis strefy
 - Typy serwerów DNS i transfery stref
 - Konfiguracja Serwerów – bind, named
 - Serwis Whois
 - nslookup
 - Zaawansowane: root serwery, obsługa wielu sieci, bezpieczeństwo i kontrola dostępu, automatyczna aktualizacja
- Resolver - omawiany przy okazji BSD socket API